

Dariusz Dąbrowski

(Toruń)

Małżeństwa Daniela Romanowicza (aspekt genealogiczny i polityczny)

Latopis ipatiewski pod błędną datą 6721 (1213 r.) informuje o poślubieniu przez Daniela Romanowicza Anny, córki Mścysława Mścysławowicza Udałego, wywodzącego się ze smoleńskiej linii Rurykowiczów (Monomachowiczów–Rościsławowiczów)¹. Małżeństwo to odnotowane zostało w kronice halicko–wołyńskiej jako bezpośrednia, choć podana już pod kolejnym rokiem, kontynuacja opowieści o zajęciu przez dotychczasowego władcę Nowogrodu Wielkiego, Mścysława Mścysławowicza, Halicza, ewakuowanego przez węgierską załogę Benedykta Łysego². Wspomnianą akcją polityczną, a w konsekwencji także mariaż Daniela z Anną, datuje literatura na lata 1216–1220³. Analiza źródeł skłania mnie do zaproponowania następującej wersji interesujących nas zdarzeń.

¹ PSRL, t. II, s. 732. Dane genealogiczne na temat Mścysława Mścysławowicza Udałego znajdujemy m.in. w pracach: N. de Baumgarten, *Genealogies et mariages occidentaux des Rurikides Russes du Xe au XIIIe siècle*, Orientalia Christiana, t. IX–1, nr 35 (V 1927), Roma 1928, tabl. IX; J. Forssman, *Die Beziehungen altrussischer Fürstengeschlechter zu Westeuropa*, Bern 1970, tabl. VIII; O. M. Rapov, *Knjażeskie vladenija na Rusi v X–pervoj polovinie XIII v.*, Moskwa 1977, s. 182; L. Vojtovič, *Udilni knjazivstva Rjurikovičiv i Gedeminovičiv u XII–XVI st. (Tablice)*, Lviv 1996, tabl. 20.

² PSRL, t. II, s. 731–732: „Mstislav že poide na Galič so svetom Lestkovym. Galičani že vsi i Sudislav poslaša po Danila. Danil že ne utiaže echati a Benedikt Lysy beža vo Ugry so Sudislavom a Mstislav sede v Galiči. V leto 6721. Poja u niego Danil dšer imenem Annu”.

³ 1216: J. Szaraniewicz, *Die Hypatios–Chronik als Quellen–Beitrag zur österreichischen Geschichte*, Lwów 1872, s. 44; L. Droba, *Stosunki Leszka Białego z Rusią i Węgrami*, Rozpr. Wydz. Hist.–Filoz. AU, t. XIII, Kraków 1881, s. 410; 1216

Latopis nowogrodzki I notuje pod datą 6726 (1218 r.) szereg informacji dotyczących Mściława Mściławowicza. Jeszcze 1 kwietnia tego roku widzimy Udałego w Nowogrodzie Wielkim na pogrzebie swego syna Wasyla. Niedługo później, według relacji cytowanego źródła, książę zwołał wiec, podczas którego oznajmił nowogrodzianom, że ma zamiar ich opuścić, gdyż chce zdobyć dla siebie Halicz. Na prośbę o pozostanie odpowiedział, iż o mieszkańcach Nowogrodu nie zapomni, a jak Bóg pozwoli, złoży kości w soborze św. Zofii obok ojcowych. Potem Mściław zgodnie z zapowiedzią wyjechał⁴. Jak sądzę, na następcę w Nowogrodzie, w porozumieniu z krewniakami, zaproponował swego siedzącego w Smoleńsku bratanka stryjecznego, Światosława, syna w. ks. kijowskiego Mściława Romanowicza Starego⁵. Dynasta ten przybył do Nowogrodu 1 sierpnia 6726 r.⁶

Zgadzam się z tezami badacza chronologii ruskiego latopisarstwa, Bierieżkowa, odnoszącego wyżej podane wiadomości nie do roku 6726 — czyli 1218, lecz do marcańskiego 6725 r. (1 III 1217–28 II 1218)⁷. Uznać więc należy, że Mściław wyruszając na podbój Halicza opuścił dotychczasowe władztwo pomiędzy kwietniem a sierpniem 1217 r. Jestem skłonny

lub 1217: B. Włodarski, *Polityka ruska Leszka Białego*, Lwów 1925, s. 62–63; H. Paszkiewicz, *Jagiellonowie a Moskwa*, t. I, Warszawa 1933, s. 40, 57; 1217: B. Włodarski, *Polska i Ruś 1194–1340*, Warszawa 1966, s. 68–70; 1218: W. Dworzaczek, *Genealogia. Tablice*, Warszawa 1959, tabl. 27; 1219: M. Gruševskij, *Chronologija podij Galicko-Volinskoj Litopisi*, Zapiski Naukovogo Tovaristva imeni Ševcenka, t. XLI, 1901, z. 3, s. 15–16, 63 (początek roku); N. de Baumgarten, op.cit., tabl. IX, XI, s. 48; V. T. Pašuto, *Očerki po istorii Galicko-Volynskoj Rusi*, Moskva 1950, s. 201; A. B. Golovko, *Drevnjaja Rus i Polša v političeskich vzaimootnošenijach X — pervoj treti XIII vv.*, Kiev 1988, s. 95; 1220: J. Forssman, op.cit., tabl. VII.

⁴ *Novgorodskaja pervaja letopis staršego i mladšego isvodov* (dalej: NPL), Moskva–Leningrad 1950 (2 wyd. — Hague–Paris 1969), s. 57–58, 258–259.

⁵ Domyślał się, że pojawienie się w Nowogrodzie Światosława było wynikiem umowy pomiędzy Mściławem Mściławowiczem a ojcem ks. smoleńskiego, Mściławem Romanowiczem kijowskim. Być może podczas pobytu Udałego w Kijowie w początkach 1217 r. Rościławowicze postanowili dokonać roszady na obranych przez siebie tronach (jaką rolę odegrała tutaj złożona ks. nowogrodzkiemu przez Leszka Białego propozycja objęcia władzy w Haliczu — trudno powiedzieć). Mściław Mściławowicz, wspierany przez krewniaków, zając miał Halicz, jego miejsce przypadło więc Światosławowi. Dla Włodzimierza Rurykowicza wyznaczono z kolei jakiś dział na Kijowszczyźnie. Dodać wypada, że w 1219 r., według Latopisu nowogrodzkiego I, Mściław Romanowicz odwołał Światosława z Nowogrodu, a na jego miejsce posłał młodszego syna, Wsiewołoda (NPL, s. 59, 260).

⁶ NPL, s. 58, 259.

⁷ N. G. Bereżkov, *Chronologija russkogo letopisanija*, Moskva 1963, s. 259. Por. E. Bonnell, *Russisch-Liwländische Chronographie von der Mitte das neunten Jahrhunderts bis zum Jahre 1410*, St. Petersburg 1863 (2 wyd. — Leipzig 1967), s. 34–35 (Chron.), 59 (Comm).

umieścić jego wyjazd na początku wyznaczonego okresu, może jeszcze na przełomie kwietnia i maja. Moim zdaniem nowogrodzianie zdecydowali się posłać po Światosława dopiero wówczas, gdy dotarła do nich wieść o zrealizowaniu przez Mścisława celu przedsięwziętej wyprawy. Przypomnieć tutaj trzeba, że dynasta ten wyjeżdżał z Nowogrodu na Ruś już dwukrotnie wcześniej, w tym raz na pewno z zamiarem opanowania Halicza⁸. Wówczas właśnie zrzekł się władzy nad państwem św. Zofii, a mimo to, gdy wrócił nie osiągnąwszy sukcesu, nowogrodzianie przyjęli go bez oporu, zmuszając do opuszczenia grodu, siedzącego w nim w owym czasie, Jarosława Wsiewłodowicza⁹. Wzmianki Latopisu nowogrodzkiego I dotyczące wyjazdu Mścisława w 1217 r. pozwalają przypuszczać, że książę sugerował możliwość powrotu w wypadku niepowodzenia¹⁰.

Wypływa stąd moim zdaniem wniosek, iż Mścisław Mścisławowicz opanował Halicz najpóźniej na początku lipca 1217 r. Korzystał przy tym ze wsparcia brata stryjecznego Włodzimierza Rurykowicza¹¹, być może i pomocy Mścisława Romanowicza, a wyprawa ruszyła, jak przypuszczam, z Kijowszczyzny.

Zgadza się z przypuszczeniami Hruszewskiego i Włodarskiego, iż do małżeństwa Daniela z Anną doszło tuż po utwierdzeniu się Mścisława Udałego w nowym władztwie¹², datując ten związek najwcześniej na lipiec

⁸ W pierwszych miesiącach 1215 r. Mścisław wyjechał z Nowogrodu do Kijowa „po svoei voli” (NPL, s. 53, 252 — pod 6723). Latopisy woskresieński, nikonowski i twerski informację tę uściślają. Według tych źródeł Mścisław wyjechał z Nowogrodu, zostawiwszy tam żonę i syna, i udał się do króla (Węgier) prosząc dla siebie o Halicz (PSRL, t. VII, Sanktpeterburg 1856, s. 119 — pod 6722, t. X, Moskwa 1965, s. 67–68 — pod 6723, oraz t. XV(b), Moskwa 1965, s. 315 — pod 6723 — pocz. roku). Por. N. G. Bereżkov, op.cit., s. 258; B. Włodarski, *Polska i Ruś*, s. 64–65. Ponownie Mścisław wyruszył z Nowogrodu na Ruś, znów zostawiając w grodzie tym żonę i syna, pod koniec 1216 r. (NPL, s. 57, 257 — pod 6725; PSRL, t. X, s. 78 — pod 6725, t. XV(b), s. 325 — pod 6724). Tym razem udał się do Kijowa. Jak sądzę, celem podróży mogło być przygotowanie kolejnej wyprawy na Halicz. Patrz też przyp. 5; E. Bonnell, op.cit., s. 33 (Chron.); N. G. Bereżkov, op.cit., s. 259.

⁹ NPL, s. 54–55, 253–254; PSRL, t. VII, s. 119–120.

¹⁰ W ten właśnie sposób interpretuję słowa Mścisława wypowiedziane do nowogrodzian podczas wiecu na Jarosławowym Dworze: „klanjajusja svjatei Sofii i grobu otcja moego i vam; chocju poiskati Galicja, a vas ne zabudu; dai bog leci u otcja u svjatei Sofii” (NPL, s. 57).

¹¹ PSRL, t. VII, s. 126, t. X, s. 82, t. XV(b), s. 329. Por. V. T. Pašuto, op.cit., s. 201; B. Włodarski, *Polska i Ruś*, s. 68.

¹² M. Gruševskij, op.cit., s. 16; B. Włodarski, *Polityka ruska*, s. 63; idem, *Polska i Ruś*, s. 69–70.

1217 r. Źródłowe jego potwierdzenie znajdujemy w Latopisie ipatiewskim we wzmiance odnoszącej się najpóźniej do jesieni tego roku¹³.

Mocno podkreślano w literaturze, że głównym powodem zawarcia tego małżeństwa była dla Mścysława chęć uzyskania w Daniele podpory w rządach w Haliczu, ze strony zaś księcia wołyńskiego dążenie do podkreślenia praw sukcesyjnych do wspomnianego władztwa oraz jego obrona przed zakusami państw obcych. Sugerowano też, iż starszy Romanowicz już wówczas liczył na następstwo po teściu¹⁴.

Nie zwrócono natomiast zasadniczo uwagi na szerszy, ogólnoruski kontekst tego małżeństwa. Tymczasem, jak sądzę, istnieją wyraźne przesłanki pozwalające lokować walki Mścysława Mścysławowicza o Halicz i jego matrymonialne plany zmierzające do związania ze sobą Daniela Romanowicza w ramach zabiegów smoleńskich Rościsławowiczów o utrwalenie supremacji na Rusi¹⁵. Wcześniejszymi, ważniejszymi etapami tej akcji były: opanowanie Nowogrodu Wielkiego przez Mścysława Mścysławowicza w początkach 1209 r.¹⁶, ostateczne wyparcie w 1212 roku z Kijowa Wsiewołoda Światosławowicza Czermnego, a więc czernihowskich Olgowiczów¹⁷, zapobieżenie podjętej w 1215 r. przez Monomachowiczów–Wsiewołodowiczów próbie zajęcia tronu nowogrodzkiego¹⁸ i wreszcie rozbitcie ich wojsk nad Lipicą 21 kwietnia 1216 r., co w konsekwencji doprowadziło do uzyskania na Rusi włodzimiersko–suzdalskiej dominacji przez sprzymierzonego z Rościsławowiczami Konstantyna Wsiewołodowicza, księcia rostowskiego¹⁹. Jeden z epizodów tej kampanii wojennej szczególnie dobrze pokazuje, iż rzeczywiście chodziło o walkę poszczególnych linii Rurykowiczów toczoną z zamiarem osiągnięcia preponderancji na Rusi. Tuż przed rozegra-

¹³ PSRL, t. II, s. 732: „echa Danil ko Mstislavu v Galič reky na Lestka jako otčinu moju deržit onomu že veščavsja synu za pervuju ljubov ne mogu na vostati”. W sprawie datacji tych wydarzeń patrz: B. Włodarski, *Polska i Ruś*, s. 70, 72–73.

¹⁴ B. Włodarski, *Polityka ruska*, s. 63; idem, *Polska i Ruś*, s. 69; H. Paszkiewicz, op.cit., t. I, s. 40; A. B. Golovko, op.cit., s. 94–95. Gołowko interpretuje zawarcie małżeństwa Daniela z Anną jako próbę przeciwstawienia się ekspansji państw obcych.

¹⁵ Ciekawe uwagi na temat walk poszczególnych linii Rurykowiczów o preponderancję na Rusi podaje, bez wchodzenia jednak w szczegóły, Tołoczko (P. P. Toločko, *Drevnjaja Rus. Očerki socjalno–političeskoj istorii*, Kiev 1987, s. 144–157).

¹⁶ NPL, s. 51–52. Co do datacji patrz: N. G. Bereżkov, op.cit., s. 255.

¹⁷ NPL, s. 53 (pod 6722); PSRL, t. VII, s. 118 (pod 6720), t. X, s. 66–67 (pod 6722). Co do datacji patrz: N. G. Bereżkov, op.cit., s. 257–258.

¹⁸ NPL, s. 53–55, 252–254. Co do datacji patrz: N. G. Bereżkov, op.cit., s. 258.

¹⁹ NPL, s. 55–57, 254–257; Latopis nowogrodzki IV — PSRL, t. IV, Sanktpe-terburg 1848, s. 21–25, t. VII, s. 120–124, t. XV(b), s. 318–325.

niem się bitwy nad Lipicą Wsiewołodowicze zawarli umowę, w której przewidywali dokonanie po zwycięstwie podziału włości należących do przeciwników. Padły tam m.in. propozycje pobierania daniny z Kijowa i Halicza oraz osadzenia w dawnej Włodzimierzowej stolicy księcia „ze swojej ręki”²⁰.

Zdobycie Halicza przez Mścisława Mścisławowicza było zatem kolejnym etapem umacniania się Rościsławowiczów. Siedząc w tym bogatym i strategicznie położonym ośrodku Udały mógł sprawować kontrolę nad Rusią południowo-zachodnią. Wchodził też w bezpośredni kontakt z ziemiami Połowców, z którymi miał dobre stosunki, w tym także rodzinne. Jak wiadomo, jego żoną była córka chana Kotjana²¹.

Patrząc z przedstawionej wyżej ogólnoruskiej perspektywy, wydanie Anny za Daniela Romanowicza powiązać zapewne miało z Rościsławowiczami liczącego się wśród wołyńskich Monomachowiczów–Izjasławowiczów księcia włodzimierskiego. Oczywiście, wpływało także doraźnie na wzmocnienie pozycji Mścisława w Haliczu. Starszy Romanowicz istotnie, mimo okresowych nieporozumień z teściem, związał się wówczas z Rurykowiczami smoleńskimi. Brał m.in. udział w zorganizowanej przez nich, ze wsparciem książąt czernihowskich, wyprawie na pomoc zagrożonym przez Mongołów Połowcom, zakończonej klęską nad Kałką. Warto tutaj dodać, że Wsiewołodowicze włodzimiersko–suzdalscy w kampanii tej nie uczestniczyli²².

Zgodzić się można z poglądami badaczy uważających, że dla Daniela małżeństwo z Anną Mścisławówną stanowiło z kolei argument wzmacniający jego prawa sukcesyjne do Halicza²³. Mógł też starszy Romanowicz spodziewać się wsparcia Rościsławowiczów w utrwaleniu władzy na Wołyniu oraz w neutralizowaniu pretensji księcia krakowskiego Leszka Białego.

Informacje Latopisu ipatiewskiego pozwalają stwierdzić, że omawiany związek trwał jeszcze około połowy 1241 r. Opisując najazd Batu na Ruś halicko-wołyńską, Polskę i Węgry kronikarz donosi, że księżna Daniłowa wraz z dziećmi schroniła się przed nawałą mongolską na ziemiach polskich. Bez wątplenia wspomnianą księżną musiała być Anna. Następnie latopisarz opowiada o spotkaniu Daniela z rodziną nad Pilicą²⁴. Doszło do niego przypuszczalnie po opuszczeniu Polski przez wojska mongolskie, a więc zapewne niedługo po kwietniu 1241 r.

Data śmierci i miejsce pochówku pierwszej żony starszego Romanowicza nie występują w źródłach. Z tego związku narodziło się pięciu

²⁰ PSRL, t. X, s. 72.

²¹ N. de Baumgarten, op.cit., tabl. IX, s. 41.

²² PSRL, t. II, s. 740–745.

²³ B. Włodarski, *Polityka ruska*, s. 63; idem, *Polska i Ruś*, s. 69–70; H. Paszkiewicz, op.cit., t. I, s. 40; A. B. Golovko, op.cit., s. 95.

²⁴ PSRL, t. II, s. 787 (pod 6748).

znanych z imienia synów, trzy córki oraz kilkoro dzieci zmarłych w niemowlęctwie²⁵.

Drugie małżeństwo, z nieznanego imienia córką Dowsprunka, a więc bratanicą w. ks. litewskiego Mendoga²⁶, zawarł Daniel Romanowicz w zupełnie zmienionych warunkach politycznych, po najeździe mongolskim na Ruś z lat 1237–1240.

Genealodzy, opierając się bez zastrzeżeń na podanej w Latopisie ipatiewskim chronologii, niezbyt precyzyjnie ułokowali zawarcie tego związku w okresie przed 1252 r.²⁷ Natomiast z wniosków badaczy dziejów politycznych Litwy i Rusi wynika, iż doszło do niego przed 1248, a w każdym razie najpóźniej przed 1249 rokiem, gdyż właśnie na ten czas datowali oni wydarczenia, dzięki którym dowiadujemy się o istnieniu litewskiej żony księcia halickiego²⁸.

Przyjrzyjmy się dokładniej temu problemowi. Jedyne raz druga małżonka Daniela Romanowicza wspomniana została źródłowo pod błędną datą 6760 (1252 r.) w ustępie Latopisu ipatiewskiego dotyczącym ucieczki na dwór Romanowiczów żmudzkich dynastów, braci Towtywiła i Edywida oraz ich wuja Wikinta. Kronikarz wołyński informuje, że gdy Mendog zwrócił się do Daniela z prośbą: „ne čini ima milosti”, władca Halicza odmówił, albowiem ożeniony był z ich (tj. Towtywiła i Edywida) siostrą²⁹.

Moim zdaniem, w sposób wiarygodny dowiódł pojawienia się uchodźców z Litwy na Rusi halicko-wołyńskiej w 1248 r. Latkowski. Badacz ten bodaj najdokładniej prześledził dzieje konfliktu w łonie litewskich elit władzy, umiędzynarodowionego właśnie w wyniku wspomnianej akcji Towtywiła, Edywida i Wikinta³⁰.

Sądzę, że możliwe jest dalsze uściślenie daty zawarcia przez Daniela małżeństwa z Dowsprunkówną. Na pewno ksiączę halicki nie poślubił bra-

²⁵ N. de Baumgarten, op.cit., tabl. XI; W. Dworzaczek, op.cit., tabl. 27. Wspomniani badacze uznają, że Anna Mściśławówna zmarła przed 1252 r.

²⁶ M. Gruševskij, *Istorija Ukraini-Rusi*, t. III, Lwiv 1905, s. 568–569; H. Paszkiewicz, op.cit., t. I, s. 56–57; V. T. Pašuto, *Obrazovanie litovskogo gosudarstva*, Moskva 1959, s. 492–493.

²⁷ N. de Baumgarten, op.cit., tabl. XI, s. 48; W. Dworzaczek, op.cit., tabl. 27.

²⁸ 1248: J. Latkowski, *Mendog król litewski*, Kraków 1892, s. 36 i przyp. 1 z tej strony; S. Zajączkowski, *Studia nad dziejami Żmudzi wieku XIII*, Lwów 1925, s. 61; H. Łowmiański, *Studia nad początkami społeczeństwa i państwa litewskiego*, t. II, Wilno 1932, s. 278; 1249: H. Paszkiewicz, op.cit., t. I, s. 65–66. Wspomniani badacze w sposób wyczerpujący wykorzystali materiał źródłowy. Błędną, zaczerpniętą wprost z Latopisu ipatiewskiego, datację ucieczki na Ruś żmudzkich dynastów (1252) podaje Danilewicz (V. E. Danilevič, *Očerk istorii Polockoj zemli*, Kiev 1896, s. 137).

²⁹ PSRL, t. II, s. 815.

³⁰ J. Latkowski, op.cit., s. 36 i przyp. 1 z tej strony.

tanicy Mendoga pomiędzy październikiem 1245 a marcem 1246 r., gdyż w tym czasie przebywał w Ordzie³¹. Rysują się więc dwa warianty rozwiązania omawianego problemu: albo starszy Romanowicz ożenił się z Litwinką w okresie wyznaczonym, z jednej strony, przez ostatnie pojawienie się w źródłach Anny Mścisławówny, z drugiej zaś przez moment wyjazdu do Ordy, czyli ostrożnie biorąc pomiędzy 1242 a październikiem 1245 r., albo też pomiędzy marcem 1246 a 1248 rokiem. Pierwsza z zaproponowanych wersji wydaje się bardziej prawdopodobna. Znacznie lepiej przystaje do nie kwestionowanego w literaturze politycznego kontekstu tego małżeństwa.

Jak słusznie zauważono, przed 1245 r., który przyniósł zwycięstwo pod Jarosławiem, ostateczne zjednoczenie w rękach Romanowiczów Halicza i Wołynia oraz wyjazd Daniela do Ordy po zatwierdzenie władzy, pomiędzy Rusią halicko-wołyńską a państwem Mendoga istniała koniunkturalna z pewnością, lecz wyraźna mimo drobnych nieporozumień wspólnota interesów³². Litwa była silnie zaangażowana przeciw Krzyżakom i księstwu północnoruskim³³ i zależało jej władcy na pokoju z południowym sąsiadem. Romanowicze z kolei, walcząc o wzmocnienie swej pozycji politycznej, a przede wszystkim o zjednoczenie ojcowizny, chętnie korzystali ze zbrojnej pomocy litewskiej³⁴. Sojusz książąt wołyńskich z Mendogiem, znajdujący zresztą wyraźne odbicie w źródłach, miał w owym czasie jak najbardziej racjonalne podstawy, a jego wyrazem mogło być zawarcie małżeństwa pomiędzy Danielem a Dowsprunkówną.

Sytuacja diametralnie zmieniła się po powrocie starszego Romanowicza z Ordy. Daniel, dotąd zasadniczo nie zagrażający interesom państwa Mendoga, przywożąc zatwierdzenie władzy nad zjednoczoną Rusią halicko-wołyńską automatycznie stawał się, w opinii litewskich elit władzy, potencjalnie niebezpiecznym przeciwnikiem. Najlepiej potwierdzają słuszność tej tezy wydarzenia 1248 r., a więc ucieczka przywódców antymendogowej opozycji właśnie na dwór Romanowiczów i uzyskanie od nich oczekiwanej pomocy. Kolejne kroki Daniela mogły tylko wzmocnić niepokój Litwinów. Władcy ruskiemu, skutecznie wykorzystującemu kartę mongolską, udało się na przełomie lat 1246/1247 zawrzeć sojusz z Węgrami, ugruntowany wydaniem córki Beli IV, Konstancji, za Lwa Daniłowicza³⁵. Miało to też wpływ na uregulowanie stosunków Halicza i Wołynia z Małopolską,

³¹ M. Gruševskij, *Chronologija podij*, s. 33.

³² J. Latkowski, op.cit., s. 32; H. Łowmiański, op.cit., t. II, s. 276–277; H. Paszkiewicz, op.cit., t. I, s. 64.

³³ J. Latkowski, op.cit., s. 27–32; H. Łowmiański, op.cit., t. II, s. 271–272, 310–311; H. Paszkiewicz, op.cit., t. I, s. 60, 63–64; V. T. Pašuto, *Očerki*, s. 280.

³⁴ J. Latkowski, op.cit., s. 34; H. Łowmiański, op.cit., t. II, s. 276–277; V. T. Pašuto, *Obrazovanie*, s. 374.

³⁵ M. Gruševskij, *Istorija*, t. III, s. 66–68.

rzządzoną przez zięcia króla węgierskiego, Bolesława Wstydliwego. Z kolejnym sąsiadem, Mazowszem, Romanowicze pozostawali w przyjaźni, wzmoconej po powrocie Daniela małżeństwami: jego młodszego brata Wasylka z Dobrawą, córką Konrada I, oraz Perejasławy Daniłówny z Siemowitem Konradowicem³⁶. Z litewskiego punktu widzenia najgroźniejsze chyba jednak było podjęcie przez Romanowiczów najpóźniej w 1247 r. bezpośrednich kontaktów politycznych z państwem inflanckim³⁷.

Wymienione akcje dyplomatyczne spowodowały zabezpieczenie wszystkich granic Rusi halicko-wołyńskiej z wyjątkiem północnej. W tamtą też stronę w sposób naturalny Daniel i Wasylko zwrócili baczniejszą uwagę, co wyraziło się najpierw wspólnymi z Mazowszanami i Małopolanami atakami na Jaćwież³⁸, a następnie zaangażowaniem się w konflikt wewnętrzny na Litwie. Bez wątplenia Romanowicze liczyli na opanowanie Rusi Czarnej oraz ogólne osłabienie państwa Mendoga³⁹.

Przedstawiona argumentacja, jak sądzę, jasno pokazuje, że po marcu 1246 r. ożenek Daniela Romanowicza z Dowsprunkówną nie miał ze względów politycznych sensu. Stronie ruskiej, zwracającej się wyraźnie przeciw Litwie, wprost nie powinno zależeć na matrymonialnym wiązaniu się z Mendogiem. Nie przypuszczam zaś, by Dowsprunkówna została wydana za Daniela bez zgody wielkiego księcia. Proponuję więc przyjąć, że do zawarcia wspomnianego związku doszło pomiędzy 1242 a październikiem 1245 r.

Data śmierci i miejsce pochówku drugiej żony władcy Halicza nie są znane. Prawdopodobnie z małżeństwa tego narodził się jeden potomek męski zanotowany przez źródła. Udowodnienie jego istnienia wykracza jednak poza zakres mej pracy.

³⁶ Pierwszemu z wymienionych małżeństw poświęcony jest mój artykuł przygotowany do druku w księdze zbiorowej „Europa Środkowa i Wschodnia w polityce Piastów” (D. Dąbrowski, *Małżeństwa Wasylka Romanowicza. Problem mazowieckiego pochodzenia drugiej żony*). Na temat drugiego znajdujemy informacje m.in. w: O. Balzer, *Genealogia Piastów*, Kraków 1895, s. 313–320; B. Włodarski, *Polska i Ruś*, s. 172.

³⁷ J. Latkowski, *op.cit.*, s. 34, 35, 36–37.

³⁸ B. Włodarski, *Polska i Ruś*, s. 170–174.

³⁹ J. Latkowski, *op.cit.*, s. 38; M. Gruševskij, *Istorija*, t. III, s. 81; H. Paszkiewicz, *op.cit.*, t. I, s. 67–68, 71–72.